

4. Державі необхідно створити систему стимулів та заохочень для громадян, грамотно розподілити наявні ресурси, діяти транспарентно по відношенню до своїх мешканців.

5. Державна пропаганда має існувати не для того, щоб викривляти реальність і показувати її кращою, ніж вона є насправді. Пропаганда має приносити користь для кожного окремо взятого громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДАЛО. Ф. 221. Оп. 1. Спр. 225. Арк. 242.
2. Кравчук Л. В. Суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації на Тернопільщині (вересень 1939 – червень 1941 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Тернопіль – Львів, 2019. 576 с.
3. Пундій П. Мар'ян Панчишин та Музей галицької медицини його імені. Агапіт. 1996. № 3. С. 59–61
4. Старка В.В. Повсякденне життя західноукраїнського села в умовах суспільних трансформацій 1939-1953 рр.: монографія. Тернопіль, 2019. 550 с.

Марія МАРТИНІВ

*Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
martuniw@gmail.com*

ВПЛИВ ПАРТІЙНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ (1961–1968 рр.)

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що партійності кадрового потенціалу Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів упродовж 1961–1968 рр. дослідниками практично не вивчалася. Ті чи інші питання задекларованої проблематики описувала Н. Кот [8, с. 3–5; 9, с. 17–22]. Правда, вони пов'язані з Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти і 1940–1941 рр. М. Фазан підкреслював необхідність ретельного дослідження діяльності адміністрації згадуваного закладу [13, с. 65–87]. Г. Романчук зосереджував основну увагу на організаційних та професійних якостях очільника закладу [12, с. 23–29]. І. Дрогобицький описував функціонування Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти на початковому етапі Другої світової війни та у повоєнний період [1, с. 110–119]. М. Мартинів аналізувала кадрове

питання повоєнного періоду становлення Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (далі – ТІУКВ) із залученням архівних документів, що збереглися в установі [10, с. 210–212; 11, с. 166–171].

Мета дослідження – проаналізувати особливості кадрової політики при формуванні штатного розпису ТІУКВ досліджуваного періоду.

Основні завдання – висвітлити кадрове забезпечення методистами ТІУКВ; з'ясувати їх досвід роботи, рівень освіти, партійність тощо.

Потрібно зазначити, що з 1961 р. ТІУКВ узагальнює працю і щороку подає звіти про діяльність, у яких інформував про матеріальний стан та забезпечення кадрами, окрім основної методичної справи щодо проведення курсів для вчителів області. Відомо, що до звіту за 1962–1963 рр. в установі числилося 32 працівники (за штатним розписом 33, вакантна посада методиста співів). Методичних працівників 27 (директор, завуч, завідувачів кабінетами – 14, методистів – 10, бібліотекар – 1). З вищою освітою 25 осіб, з них закінчило: університет – 7, педінститут – 18, інститут фізкультури – 1, з незакінченою вищою – 1 (закінчив інститут соціалістичного виховання), з середньою педагогічною – 1. За фахом: географів – 4, філологів – 6, істориків – 3, біологів – 3, фізики – 3, математиків – 2, філологів-істориків – 1, педагогів-психологів – 1, хіміків – 1, фізкультурників – 1, дошкільників – 2. За педагогічним стажем: 5 та більше років – 4 особи, 10 та більше років – 20 осіб, 25 та більше років – 3 особи. За партійністю: членів КПРС – 7 осіб, членів ВЛКСМ – 1 особа, безпартійних – 19 осіб. Технічний персонал – 5 осіб., з середньою освітою – 3 осіб, з незакінченою середньою – 2 осіб. Членів ВЛКСМ – 2, безпартійних – 3 особи [2, арк. 1–4].

Працівники ТІУКВ, як значилося в звіті, свою ідейність підтверджували самостійно, опрацьовуючи постанови пленуму ЦК КПРС. Троє працівників відвідували вечірній університет марксизму-ленінізму при міськкомі комітеті комуністичної партії України. 14 осіб ТІУКВ закінчили його. Варто підкреслити, що упродовж року працівники вивчали досвід роботи Львівського, Донецького, Кримського, Чернівецького, Запорізького, Одеського, Московського інститутів удосконалення вчителів. Найбільше приділено уваги Львівському інституту вдосконалення вчителів [2, арк. 5–6].

Архівні матеріали свідчили про те, що гуртожитку інститут не мав, як і окремих майстерень і всю свою роботу проводив у 14 кабінетах. Тому практичні заняття проводилися в навчальних закладах міст Тернополя і Бережан, у яких були станки та інший навчальний інвентар. У 1965 р.

штатний розпис збільшився до 51 працівника, з них 33 методичних працівники (директор, завуч, завідувачі кабінетами – 14, методистів – 13, завідувачі фільмотеками – 3, бібліотекар – 1). З вищою освітою 30 осіб, з незакінченою вищою – 1, з середньою педагогічною – 1 середня спеціальна – 1. За фахом: географів – 4, філологів – 9, істориків – 5, біологів – 2, фізики – 4, математиків – 3, педагогів-психологів – 1, хіміків – 1, вчителів фізичного виховання – 1, інспекторів методистів з дошкільного виховання – 1, вчителів початкових класів – 1, бібліотекарів – 1. За педагогічним стажем: 5 та більше років – 2 особи, 10 та більше років – 27 осіб, 25 та більше років – 4 особи. За партійністю: членів КППС – 9 осіб, кандидатів в члени КППС – 1, членів ВЛКСМ – жодної особи, безпартійних – 23 осіб. Технічний персонал – 18 осіб (завгосп, секретар-друкарка, монтажник-експедитор, комендант гуртожитку, сторож, касир, 6 прибиральниць, 2 – бухгалтери, 4 перевірки фільмів). З вищою – 1 особа, середньою спеціальною – 3 осіб, середня загальна – 6 осіб, з незакінченою середньою – 8 осіб. Членів КППС – 2, кандидатів в члени КППС – 1, членів ВЛКСМ – 4, безпартійних – 11 осіб [4, арк. 4–8].

Ставлення до методистів можемо прослідкувати зі слів директора ТПУКВ з його доповіді 1964 р. За його словами, якісний показник успішності та зростання медалістів був результатом праці освітян області та методистів інституту, зокрема Л. Осіної, Я. Шевчука, І. Пирогова, В. Миколайчука, С. Серга, М. Бутвіна, І. Процика, П. Холяви, Д. Левінця, С. Циганюк. Низка методистів підпали під критику: завідувач кабінету педагогіки М. Трущак, у роботі якого керівництво не бачило «ніякої конструктивної ініціативи в роботі», тим не менше, роботу цього кабінету в організації роботи педагогічних кабінетів й методичних кутків визнали задовільною. Натомість «не задовільно» працювала Н. Тернова, завідувачка кабінету позакласної та піонерської роботи. Р. Вацик курувала роботу початкових класів не на якісному рівні, мало орієнтувалася у вимогах щодо рівня знань початкових класів, що підтвердила комісія Міністерства народної освіти УРСР. С. Кайфеш, методист зі співів, А. Котко, завідувач кабінету інтернатних установ, отримали усні зауваження [3, арк. 1–34].

Упродовж 1966–1967 рр. відбулося збільшення штатної чисельності працівників до 54 особи (19 осіб безпартійних) з яких 26 методистів, з вищою освітою – 26 осіб, з незакінченою вищою – 1 особа, середня педагогічна – 1 особа, середня спеціальна – 1 особа. Технічний персонал – 11 осіб, з яких – 8 безпартійних. Було 24 навчальні аудиторії [5, арк. 4–6]. Як бачимо з даних безпартійними залишалися більша частина колективу

ТІУКВ. Про те вони системно проходили навчання у партійних школах. Методичні працівники систематично працювали над підвищенням свого ідейного, науково-теоретичного і методичного рівня, 17 методистів відвідували заняття теоретичного семінару з вивчення основ наукового комунізму, 9 працівників навчалися у вечірньому університеті марксизму-ленінізму і 2 працівники навчалися заочно в аспірантурі [5, арк. 7].

Кількість працівників продовжувала збільшуватися і 1967 р. і становила 67 осіб з них (директор, заступник директора з навчально-методичної роботи, бібліотекар, завідувачі кабінетами – 15 осіб, методичні працівники – 11 осіб, технічний персонал – 19 осіб, працівники фільмотек – 19 осіб, з них 12 осіб були безпартійними, кандидатом в члени КПРС – 1 особа, члени КПРС – 2 особи, членами ВЛКСМ – 4 осіб. Вища освіта – 6 осіб, незакінчена вища – 3 осіб, середня спеціальна – 2 особи, середня педагогічна – 1 особа, середня загальна – 6 осіб, незакінчена середня – 1 особа. Технічний персонал не мав вищої освіти і лєвова частка це 11 осіб були безпартійними [6, арк. 2–6]. Суттєве збільшення працівників фільмотек свідчило про орієнтацію керівництва на впровадження технічних засобів в освітній процес, що в свою чергу мало сприяти популяризації ідейно-виховних цілей правлячої партії.

Упродовж 1967–1968 рр. методичні працівники та завідувачі фільмотеками систематично працювали над підвищенням ідейно-політичного, науково-теоретичного і методичного рівня. Зокрема, 30 працівників ТІУКВ відвідували заняття теоретичного семінару з вивчення актуальних проблем комуністичного виховання учнів, 5 осіб навчалися у вечірньому університеті марксизму-ленінізму, 2 осіб – заочно в аспірантурі. Зокрема, завідувач кабінетом іноземних мов І. Пирогов навчався заочно в аспірантурі при Київському педінституті іноземних мов, завідувач кабінетом трудового навчання С. Серга – заочно при Науково-дослідному інституті педагогіки УРСР [6, арк. 2–6]. Беручи до уваги доповідь директора і той факт, що останні навчалися, можемо припустити, що це було чинником лєяльності з боку директора ТІУКВ. На початку навчального року методичними працівниками ТІУКВ складено плани самоосвіти, згідно з якими вони систематично працювали. Весь технічний персонал записали в гурток з вивчення питань поточної політики [6, арк. 2–6].

У доповідній директора ТІУКВ за 1966–1967 рр. є відомості про роботу методистів. Так, за його словами методистами видано 39 друкованих матеріалів, про те 12 інструктивно-методичних листи не відповідали науково-теоретичному рівню. Зокрема, В. Миколайчук

найкраще писав інструктивно-методичні листи з урахуванням тогочасних наукових тенденцій. П. Висоцький – описував досвід роботи з трудового навчання декілька років одних і тих же учителів. Доповідна записка була суцільним описом граматичних помилок методистів при складанні звітів чи інструктивно-методичних листів. Директор ТІУКВ підсумовував, щоб «в майбутньому всім нам ретельно слідкувати за дотриманням всіх вимог орфографії та стилістики при редагуванні матеріалів з архіву роботи і взагалі всіх документів, які ми посилаємо в школи, тому що за цим судять про рівень нашої мовної культури». Зацікавлення викликають згадувані в документі позаштатні методисти, яких називали «громадськими методистами», які працювали безкоштовно. Зокрема, А. Лопатинська, О. Шевцов, Е. Яремчук, А. Крас, А. Аршанська та інші. Остання працювала учителькою, узагальнювала досвід роботи вчителів мови і літератури з питань єдності навчання і виховання. Її напрацювання схвалила на рад ТІУКВ. На 1967 р. в області створено 31 районний і зональний кабінет на громадських засадах. Найкраще працював кабінет дошкільного виховання, адже долучилися до створення та озвучення кінофільму «Онуки Жовтня», як наслідок на базі ТІУКВ відбулася республіканська ювілейна науково-практична конференція дошкільних працівників [7, арк. –41].

Більшість кадрового забезпечення ТІУКВ упродовж досліджуваного періоду була безпартійною. Резюме Я. Вацик яскраво свідчило про це [11, с. 166–171]. Саме він часто підпадав під критику директора В. Богайчука. Натомість методисти, учасниками «популярних» курсів марксизму-ленінізму ставали професіоналами своєї справи, зокрема Л. Осіна [10, с. 210–212]. Скласти цілісну картину реального стану підбору кадрів не можливо через відсутність карток обліку, із зазначенням біографічних та професійних даних. Аналізуючи архівні матеріали, варто наголосити на тому, що приналежність працівників ТІУКВ до комуністичної партії упродовж 1961–1962 рр. не вважалася перепорою у прийнятті на роботу. Значна частина працівників була безпартійною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дрогобицький І. Ідеологічний аспект діяльності установ післядипломної педагогічної освіти у західноукраїнському регіоні 1939–1950 рр. (на прикладі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти) // Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Історія. 2009. № 24. С. 110–119.
2. Державний архів Тернопільської обл. Ф. 2062. Оп.1. Спр. 231. Арк. 213.
3. Там само. Спр. 261. Арк. 34.
4. Там само. Спр. 263. Арк.201.
5. Там само. Спр. 284. Арк. 119.

6. Там само. Спр. 318. Арк. 148.
7. Там само. Спр. 319. Арк. 41.
8. Кот Н. М. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1940–1941 роки) // Педагогічний пошук. 2014. № 4. С. 3–5.
9. Кот Н. М. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1960–ті – початок 70-х рр.) // Педагогічний пошук. 2015. № 2. С. 17–22.
10. Мартинів М. А. Кадровий потенціал Тернопільського інституту удосконалення вчителів 1950–1960-х рр. // Сьомі Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 210 – 212.
11. Мартинів М. А. Особливості кадрової політики радянської влади у системі перепідготовки учительських кадрів у Тернопільській області в повоєнний період // П'яті Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Тернопіль: ТОКІППО, 2021. С. 166–171.
12. Романчук Г. Д. Михайло Андрійович Падалко на чолі Волинського обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1971–1984 рр.) // Педагогічний пошук. 2015. № 1, С. 23–29.
13. Фазан М. І. Діяльність Волинського обласного інституту вдосконалення кваліфікації вчителів у 1944–1953 рр. // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. 2016. Випуск 110. (№7) С. 85–87.

Ірина ПАВЛЮК

*Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
pavluk.iryua92@gmail.com*

АКСІОЛОГІЧНА ПРИРОДА КОНЦЕПТУ «МОГИЛА» В УКРАЇНСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ І ЛІТЕРАТУРНИХ ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ

Нерідко складається враження, що в історичному потоці моральні вартості та поняття розпливаються, давно відомі цінності стають пережитками минулого. Мабуть, такий підхід не є випадковим, оскільки аксіологічні загальнолюдські директиви нівелюються, святе опоганюється, відбувається глобальна переоцінка всього, навіть душі. Але, на щастя, не все підвладне розуму, бо інколи людина – це «щось більше за злиденну видимість» [4, с. 27].

У кожного народу є свій суд історії, а відтак – власний шлях самотворення, з окресленими ідеологічними кордонами. Однак є щось спільне для всіх національностей – кристалізація філософського розуміння